

Malatya İlinde Nüfusun Eğitim Durumu

Gülpınar AKBULUT (*)

Özet: Bu çalışmanın konusu Malatya İlinin Eğitim Coğrafyası'dır. Bir ülkenin sosyo-ekonomik açıdan geleceğini plânlaması ve uygun programları geliştirebilmesi mevcut nüfusuna ve yapısına bağlıdır. Özellikle nüfus niteliği içerisinde eğitim en önemli unsurlardan biridir. Çünkü nüfusun eğitim durumu, toplum kalkınmasının hızını belirlemekte; mevcut bilgi birikiminin kuşaklar arası aktarımında gelişme seviyesini koruma ve mümkünse yükseltme niteliğini kazandırmaktadır. Dolayısıyla bir nüfus kitlesinde, hem eğitim düzeyinin belirlenmesi hem de nüfusun eğitim sorunlarına çözüm önerilerinin oluşturulabilmesi için ülkedeki okullaşma oranı, okul çağı nüfusun eğitim kademelerindeki geçişi, okul-öğrenci-öğretmen sayısı dengesi gibi ölçütler dikkate alınmalıdır. Bu düşünceden hareketle çalışmada; Malatya ilinin nüfus özellikleri dikkate alınarak eğitim coğrafyası ortaya konulmaya, yaşanan sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Coğrafya, Okuma-yazma oranı ve Malatya.

The Situation Education of Population in Malatya Province

Abstract: The subject of this study is The Situation Education of Population in Malatya Province. A future planning regarding the socio-economy of a country and development of favorable programs accordingly require the detection of its population and demographical structure. In terms of demography, education is one of the major factors, since educational statistics of the population determine the developmental pace of that society. Also education has the role of maintaining, or preferentially improving the level of development by transforming accrued knowledge to the next generations. Therefore in order to determine the level of education and to produce suggestions to solve the educational problems of a society some criteria should be taken into consideration including the rate of schooling, the transition of school-age population between school stages, the balance between school-student-teacher number. Given this fact, it is intended in this work to work out the educational geography of Malatya province considering its demographical characteristics, to detect the immediate problems, and to suggest some solutions.

Key Words: Education, Geography, Literacy rate and Malatya.

*) Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü
(e-posta: gakbulut@inonu.edu.tr)

I. Giriş

İnsanı çok yönlü eğitime, doğayı denetleyerek onu değiştirecek ve üretimde bulunacak biçimde yetiştirme süreci olarak tanımlanan eğitim, yeni kuşaklara kültürel mirası aktararak, onları çağdaş uygarlık seviyesine ulaştıran en önemli araçlardan biri olarak kabul edilmektedir (Seven, 2004: 201). Bu nedenle bilginin hızla değiştiği 21. yüzyılda her ülkenin dünya dinamiklerini tespit edebilmesi, bunun içinde aktif ve güçlü bir biçimde yer alabilmesi, meydana getirdiği toplumun bireylerin, birlikte ve uyumlu yaşamaları için gerekli olan ortak davranışların kazanılması için iyi eğitilmiş bir nüfus kitlesine ihtiyaç vardır. Ülke kalkınmasını sağlayan, ihtiyaçları çeşitlilik gösteren kültürel düzeyi yüksek nüfusun kalitesini belirleyen nitelikler, sağlık standartları, bedeni ve zihni sağlamlık, fikri kabiliyet ve bunları geliştiren tahsil derecesi, iş, meslek, bilgi ve tecrübesidir (Doğanay, 1991: 24; Tandoğan, 1998: 138–139; Koday, 2005: 46). Diğer ifadeyle nüfus kalitesiyle kastedilen özellikle nüfusun eğitim durumudur. Nitekim dünya savaşlarından yenik çıkan Japonya ve Almanya gibi ülkeler eğitim düzeyi yüksek kaliteli bir nüfusa sahip olduklarından kısa bir sürede tekrar kalkınmayı başarmış toplumlara en iyi iki örnektir. Her iki ülke bunu tek çeşit eğitim görmesine ve dil birliğine borçludur.

Cumhuriyet öncesinde kaliteli eğitim anlayışından uzak, farklı insan tiplerinin yetiştiği, eğitimde fırsat eşitliğinin olmadığı ve toplumun önemli bir kısmının okuma yazma bilmediği bir eğitim sistemi mevcuttu. Cumhuriyet sonrasında ise Türkiye’de eğitim modernleşmenin en önemli aracı olarak görülmüş ve eğitimin her kademesinin ülkede yaygınlaştırılması hususunda hedefler belirlenmiştir. Atatürk, “İki parça olarak yaşayan uluslar güçsüzdür”, “Bir ulusun bireyleri ancak bir çeşit eğitim görebilir. İki türlü eğitim bir ülkede, iki türlü insan yetiştirir”, *Ulusumuzun, yurdumuzun eğitim kurumu tek olmalıdır. Ülkenin bütün evladı, kadın erkek, aynı biçimde oradan çıkmalıdır*” derken eğitimin ve bunu sağlayan dil birliğinin öneminden söz etmiştir (Karakütük, 2008: 289). Bu nedenle eğitim birliğinin sağlanması noktasında 1924 yılında eğitim alanında ilk ve en kapsamlı düzenleme olan Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmış¹, 1926 yılında ise bugün eğitimle ilgili her faaliyeti yürüten, Milli Eğitim Bakanlığı kurulmuştur (Gök, 1999: 5; Başaran, 1999: 91; Koday, 2005: 46). Böylece Türk milletini özgür düşünce ortamı içinde bilgi, sanat ve teknik yönünden çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmayı, Türk milletinin millî ahlaki ve insani üstün değerlerini geliştirmeyi ve onu çağdaş uygarlığın yaratıcı bir üyesi haline getirmeyi amaçlamıştır (Öztürk, 1996; Topses, 1999: 9; Akyüz, 2001:

1) 3 Mart 1924’te 430 sayılı “Öğretimin Birleştirilmesi” anlamına gelen Tevhid-i Tedrisat Kanunu’yla şu düzenlemeler getirilmiştir:

Madde 1. Ülkedeki tüm bilim ve öğretim kurumları Maarif Vekâleti’ne bağlanmıştır.

Madde 2. Şer’iye ve Evkaf Vekâleti ya da özel vakıflarca idare edilen tüm medrese ve mektepler Maarif Vekâleti’ne bağlanmıştır.

Madde 3. Şer’iye ve Evkaf Vekâleti bütçesinde mekteplere ve medreselere ayrılan para, Maarif bütçesine geçirilecektir.

Madde 4. Maarif Vekâleti yüksek din uzmanları yetiştirmek için Darülfünun’da bir İlahiyat Fakültesi, imam ve hatip yetiştirmek için de ayrı mektepler açılacaktır (Akyüz, 2001:299).

299–300; Koday, 2005: 46). Hedeflenen amaçlara kısmen ulaşılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de okuma ve yazma bilen nüfusun oranı 1927 yılında % 10 iken, 2008 yılında bu oran % 85,7’ye yükselmiştir. Öte yandan okuma yazma bilen nüfusun oranı her iki cinsiyet için sürekli artış göstermekle birlikte cinsiyetler arası farklılık devam etmiştir. Nitekim 1927 yılında erkeklerin % 17,4’ü, kadınların % 4,6’sı okuma yazma bilirken, bu oran 2008 yılında erkeklerde % 89,75’e ve kadınlarda % 81,6’ya yükselmiştir (Tandoğan, 1998:139; TÜİK, 2008). Türk eğitim tarihindeki bu gelişim seyri Malatya iline de yansımıştır.

Doğu Anadolu Bölgesi’nin Yukarı Fırat Havzası’nda yer alan Malatya, 20 Nisan 1924 yılında il olmuştur. Malatya ilinin yüzölçümü 12 313 km², 2008 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre; Malatya’nın toplam nüfusu 733 789 ve İl Merkezi’nin nüfusu ise 449 333’dür. İl nüfusunun 492 411’i (% 67) şehir merkezlerinde, 241 378’i ise (% 33) köylerde yaşamaktadır (<http://www.malatya.gov.tr/>. 15.07.2009). Nüfus sayısı ilin eğitim durumunu da belirlemiştir. Türkiye ortalamasına yakın okuma yazma oranları sahip Malatya’da 2008 yılında okuma yazma bilenlerin oranı erkeklerde % 95.5 ve kadınlarda % 82.7’dir, öğretim kademelerinde ülkemizde olduğu gibi cinsiyetler arası farklılıklar devam etmektedir². Dolayısıyla Malatya’nın eğitim coğrafyası konulu böyle bir çalışmada, gelecekte önemli ölçüde nüfus- eğitim ilişkisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu düşüncelerden hareketle; Malatya ilinin nüfus özellikleri dikkate alınarak eğitim durumu ortaya konulmaya, yaşanan sorunlar tespit edilmeye ve öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

II. Malatya İlinde Nüfusun Eğitim Durumu

Malatya ilinin eğitim coğrafyası, okuryazarlık oranı, cinsiyetler arası farklılık ve okullaşma oranları olarak üç aşamada ele alınmıştır. Bunlardan okuryazarlık oranı, 6 ve üzeri yaşta okuma yazma bilenlerin sayılarının, o yaştaki toplam nüfusa oranıyla hesaplanmıştır (Koday, 2005: 46). Bu oran Türkiye’de yerleşilen yerlerin özelliklerine, kasaba ve köyler nüfusunda cinsiyete, sosyal ve kültürel yapıya göre değişiklik göstermiştir (Doğanay, 1994: 163). Doğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan Malatya ili bölgede % 80,7 ile okuryazarlık oranının en yüksek olduğu 2. il olarak yer almakta, ancak kırsal kesim ve çevre illerden gelen göçlerle bu oran % 85,7 olan Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır (Tablo 1 ve Şekil 1). Gerçekte göç eğitim ilişkisinde tersi durumu da görmek mümkündür. Örneğin Türkiye’de göç alan Bursa (% 89.9), Ankara (% 89.9), İzmir (% 89.1), Konya (% 89.7), Adapazarı (% 88.9), Düzce (% 88.4), Antalya (% 88.2), İstanbul (% 88), Mersin (%86.9) ve Aydın (%86.9) gibi bazı illerin 2008 yılında okuryazarlık oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bu durum adı geçen illerin aldıkları nüfusun niteliğinde yüksek olmasıyla ilgilidir. Buna karşın Malatya’da ise göç nüfusun eğitim durumunu olumlu yönde etkilememektedir. GAP projesi çevresinde Malatya’ya komşu Adıyaman,

2) Çalışmadaki istatistikler TÜİK’in 2008 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sistemi ve Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınmıştır (<http://report.tuik.gov.tr> Erişim: 12.07.2009 ve <http://malatya.meb.gov.tr> Erişim:15.07.2009).

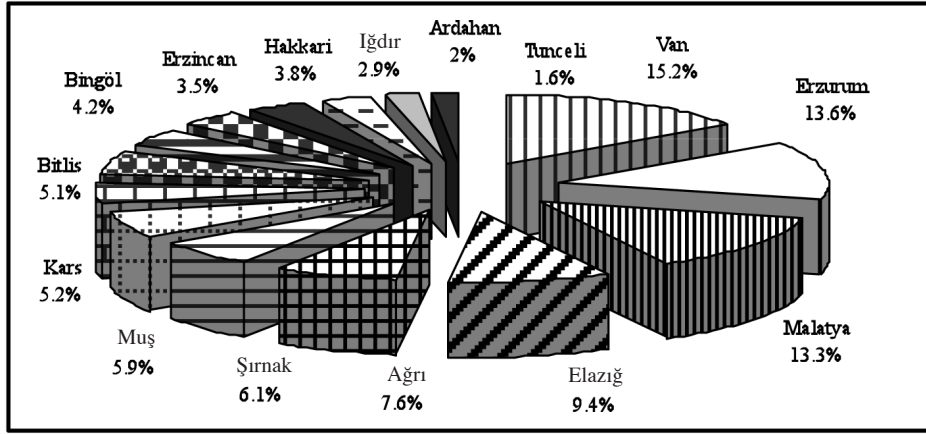
Elazığ başta olmak üzere yakın çevre illerin kırsalından gelen, dolayısıyla düşük nitelikli göçmen çeken Malatya ilinde, nüfusun eğitilmesi çözülmesi gereken önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Geleneksel yaşam tarzına sahip olan göçmen nüfus, Malatya'da oluşturdukları yerleşmelerde geldikleri kırsal bölgenin özelliklerini koruyarak yaşamakta, çoğunlukla eğitim olayına çok sıcak bakmamaktadırlar.

Tablo 1: Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde Okuryazarlık Oranları (2008).

Yerleşme	Okuma Yazma Bilen			6 Yaş ve Üzeri Toplam Nüfus	Okur- Yazarlık %	DAB Okur- Yazarlık %
	Erkek	Kadın	Toplam			
TÜRKİYE	28 873 257	26 188 528	55 061 785	64 241 226	85.7	-
Van	358 854	257 259	616 113	842 111	73.1	15.2
Erzurum	300 179	252 768	552 947	683 574	80.8	13.6
Malatya	289 380	253 262	542 642	659 423	82.2	13.3
Elazığ	214 095	183 120	397 215	494 507	80.3	9.4
Ağrı	177 986	128 530	306 516	450 048	68.1	7.6
Şırnak	151 128	98 887	250 015	351 306	71.1	6.1
Muş	142 558	100 806	243 364	341 173	71.3	5.9
Kars	118 638	91 459	210 097	275 035	76.1	5.2
Bitlis	121 628	87 399	209 027	275 991	75.7	5.1
Bingöl	97 430	73 245	170 675	224 944	75.8	4.2
Erzincan	87 483	74 055	161 538	192 409	83.9	3.5
Hakkâri	93 000	63 077	156 077	218 809	71.3	3.8
Iğdır	67 534	50 351	117 885	161 045	73.2	2.9
Ardahan	45 915	35 696	81 611	101 526	80.3	2.0
Tunceli	40 327	24 847	65 174	81 133	80.3	1.6
Toplam	2 306 135	1 774 761	4080896	5 353 024	81.5	100

Kaynak: TÜİK, 2008.

Malatya'ya göç eden nüfusun geldikleri illerin okuryazarlık oranlarına bakıldığında ise, göçle gelen nüfusun Malatya'nın neden okuryazarlık oranını düşürdüğü daha iyi anlaşılacaktır. Örneğin Malatya ilinin en fazla göç aldığı illerden biri olan Adıyaman'da okuryazarlık oranı % 80'dir. Adıyaman dışında ilin göç çektiği bazı illerde bu oran örneğin Elazığ'da % 80.3, Sivas %73.3 ve Urfa'da %71.9'dur. Diğer bir problem ise Malatya düşük nitelikli nüfus için çekim oluştururken, gelen nüfusa göre eğitim düzeyi yüksek ve sosyo-ekonomik açıdan iyi konumda olan Malatya nüfusu ise diğer illere göç etmektedir. Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2007-2008 yılında Malatya'ya 27 830 kişi göçle gelirken, 25 500 kişi'de İstanbul, Ankara, İzmir ve Mersin gibi büyük illere göç etmiştir (TÜİK, 2008). Gelen ve giden göç arasında görülen bu dolaşım gerekli tedbirler alınmazsa Malatya'nın gelecekte nüfus eğitimini olumsuz etkileyeceği açıktır.

Şekil 1: Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki illerin 6 Yaş ve Üzeri Toplam Nüfus İçindeki Okuryazarlık Oranları (2008).

Yine Malatya'ya göç eden nüfusun geldikleri illerin okuryazarlık oranlarına bakıldığında, göçle gelen nüfusun Malatya'nın neden okuryazarlık oranını düşürdüğü daha iyi anlaşılacaktır. Örneğin Malatya ilinin en fazla göç aldığı illerden biri olan Adıyaman'da okuryazarlık oranı % 80'dir. Adıyaman dışında ilin göç çektiği bazı illerde bu oran örneğin Elazığ'da % 80.3, Sivas %73.3 ve Urfa'da %71.9'dur. Diğer bir problem ise Malatya düşük nitelikli nüfus için çekim oluştururken, gelen nüfusa göre eğitim düzeyi yüksek ve sosyo-ekonomik açıdan iyi konumda olan Malatya nüfusu ise diğer illere göç etmektedir. Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2007–2008 yılında Malatya'ya 27 830 kişi göçle gelirken, 25 500 kişi'de İstanbul, Ankara, İzmir ve Mersin gibi büyük illere göç etmiştir (TÜİK, 2008). Gelen ve giden göç arasında görülen bu dolaşım gerekli tedbirler alınmazsa Malatya'nın gelecekte nüfus eğitimini olumsuz etkileyeceği açıktır.

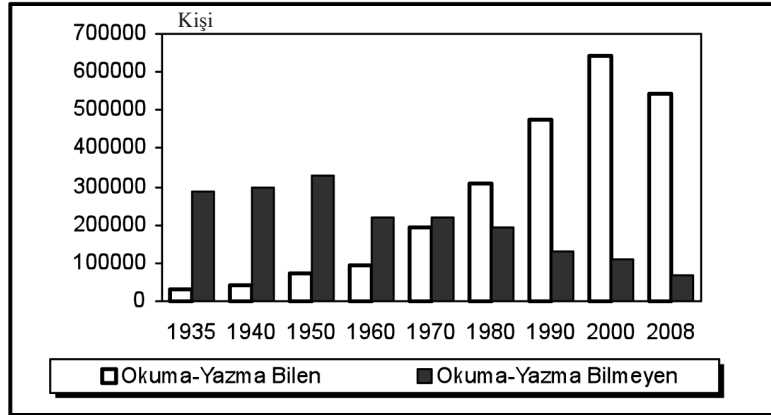
Malatya ilinde nüfusun eğitim durumunu göç dışında coğrafi konum, toplumsal gelişim, geleneksel yapı ve sosyo-ekonomik özellikler belirlemiştir. Malatya ili Doğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. Geçiş noktası olmasına rağmen, Cumhuriyetin ilk yıllarında o dönemin önemli ulaşım yollarının uzağında bulunan Malatya'ya karayolunun istenilen düzeyde olmadığı, 1933 yılında Sivas-Malatya demiryolu açılması devamında nüfusun hareketlilik kazandığı dikkati çekmiştir. Ulaşımın gelişmesi ve uygun iklim koşullarına sahip olması tarımı desteklemiş, ekonomik açıdan ilin hızla büyümesi, dolayısıyla sosyal yaşamın güçlenmesine neden olmuştur. Diğer bir ifadeyle Cumhuriyetin ilk yıllarında il nüfusunda okuma yazma oranının düşük olmasına rağmen, yaşanan toplumsal değişimler, özellikle nüfusun eğitim seviyesinin gelişmesi için yapılan uygulamalar, kanunlar, en önemlisi 1 Kasım 1928'de Harf İnkılabı'nın gerçekleşmesi, 1950 sonrasında hızlı şehirleşme, modernizasyon ve iletişimdeki gelişmeler nüfusun eğitim durumunu olumlu yönde etkilemiştir (Tablo 2; Şekil 2). Nitekim ilde 1935 yılında nüfusun % 9,75'i okuma yazma bilirken, bu oran 2008 yılında % 82,29'a yükselmiştir. Öte yandan Malatya ilinde

1935 yılında okuma yazma bilmeyen nüfus % 90,2'den, 2008 yılında % 17,8'e düşmüştür (TÜİK, 2008).

Tablo 2: Malatya İlinde Okuma Yazma Durumu (1935–2008).

Sayım Yılı	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen	Bilinmeyen ³	Toplam	%
1935	287 025	31 016	-	318 041	9.75
1940	295 544	43 305	-	338 849	12.78
1945	279 735	53 388	-	333 123	16.03
1950	327 580	75 087	2 855	405 522	18.65
1955	189 434	78 068	1 248	268 750	29.18
1960	220 195	91 601	8	311 804	29.38
1965	216 888	143 405	138	360 431	39.80
1970	219 877	192 963	-	412 840	46.74
1975	196 372	269 086	1 209	466 667	57.81
1980	195 717	306 425	82	502 224	61.02
1985	155 139	404 489	268	559 896	72.28
1990	132 275	475 270	113	607 658	78.21
2000	110 085	641 427	51	751 563	85.35
2008	66 326	542 642	50 455	659 423	82.29

Kaynak: TÜİK, 2000: 41; TÜİK, 2008.

Şekil 2: Malatya İlinde Okuma Yazma Durumu (1935- 2008).

Malatya ilinde 6 yaş üzeri okuma yazma bilen nüfusun oranı her iki cinsiyet içinde yıllar içinde sürekli artış göstermiştir. 1935 yılında okuma yazma bilen erkek nüfus 25

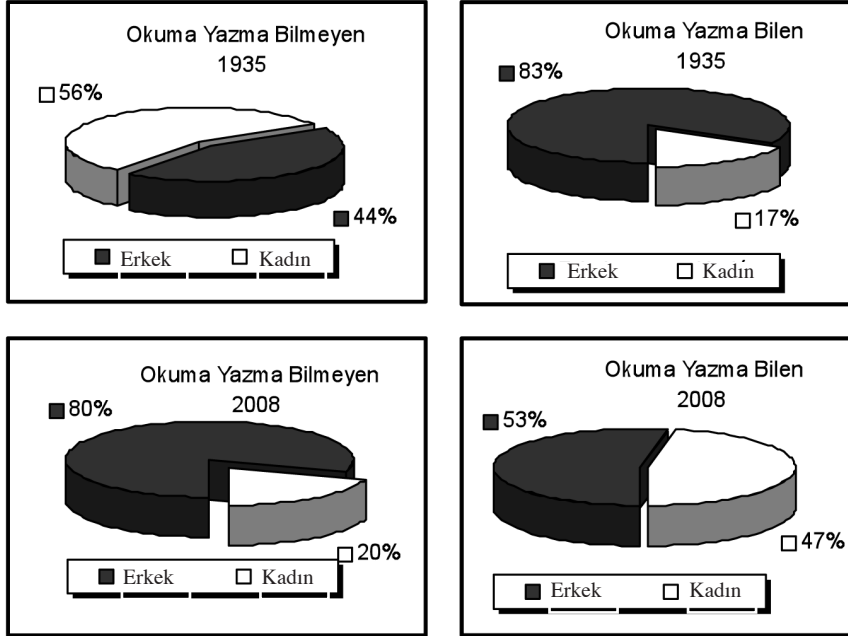
3) Nüfusun Okuma –Yazma durumu ile ilgili bilinmeyen nüfus istatistikleri bazı yıllarda bulunmamaktadır. Okuma yazma bilmeyen veya bilen nüfus içinde değerlendirilmiş olmalıdır.

761 iken, 2008 yılında bu sayı 289 380'e, 1935 yılında okuma yazma bilen kadın nüfus 5 255'den 2008 yılında 253 262'ye yükselmiştir. Okuma yazma bilen nüfus içinde cinsiyetler arasında yıllara göre karşılaştırma yapıldığında 1935 yılında okuryazar nüfusun %13'ünü kadın ve %87'sini erkek nüfus oluşturmuştur. 2008 yılına gelindiğinde kadınlarda okuryazarlık oranının artmasıyla bu oran değişmiş, okuryazar nüfus içinde kadınlar % 47 erkekler ise % 53'lük bir oran oluşturmuşlardır. Okuma yazma bilmeyen nüfus içinde ise durum daha dikkat çekicidir. 1935 yılında okuma yazma bilmeyen nüfus içinde cinsiyetler arasında önemli farklılıklar bulunmamaktadır. 1935 yılında okuma yazma bilmeyen 287 025 kişinin % 56'sını kadın ve % 44'ünü erkek nüfus oluştururken, 2008 yılında okuma yazma bilmeyen 66 326 kişinin % 80'ini kadın ve % 20'sini erkek nüfusun oluşturması dikkat çekici bir durumdur (Tablo 3, Şekil 3). 1935 yılında okuma yazma bilmeyen nüfusun cinsiyetler arasında bir denge oluşturmasında Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk toplumunun savaş nedeniyle genç ve erkek nüfusunu kaybetmesi, dolayısıyla yaşlı ve kadın nüfusun savaş öncesine göre ağırlık kazandığı bir görüntüye sahip olması, benzer tablonun ülkenin diğer illerinde olduğu gibi Malatya ilinde de yaşanmasıyla ilgilidir. 2008 yılında ise okuma yazma bilmeyen nüfus içinde cinsiyetler arasında farklılığın kadın nüfus aleyhine gelişmesinde çok farklı nedenler söz konusudur ve bu nedenler il nüfusunun öğrenim durumu kısmında ele alınacaktır. Ancak genel bir örnek vermek gerekirse askerlik sürecinin erkek nüfusun eğitiminde önemli bir rol üstlendiği ifade edilebilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında belirli demiryolu güzergâhları dışında etkili bir kara ulaşımının olmadığı bilinen bir gerçektir. 1950 yılında Türkiye'de şehirleşme süreci hız kazanmaya ve Marshall planlarının etkisiyle kara ulaşımı gelişmeye başlamış öncelikle şehirler ve sonrasında kırsal kesimler arasında bağlantılar kurulmaya çalışılmıştır. Bugün dahi ülkemiz topografyasının sunduğu zorlu ve özellikle kış aylarında iklimin sunduğu olumsuz koşullarla kırsal kesimde ulaşım büyük bir problem haline dönüşebilmektedir. Dolayısıyla 1950 öncesinde ulaşım faktörüne bağlı olarak kırsal nüfusta yaşayan genç erkek nüfusun büyük kısmının çoğunlukla askerlik görevini yapmak için buldukları yerleşmelerden çoğunlukla ilk kez hareket ettikleri bilinen bir gerçektir. Nitekim vatani görevini yerine getirmek üzere askere alınan erkek nüfusun askerde okuma yazma öğreniminin zorunlu ve kadınların askerlik görevinden muaf olması okuryazarlık oranının cinsiyetler arasında farklılaşmasında önemli bir etken olmuştur. Böylece halk arasında "askere gitmeden adam olunmaz" sözünün gerisinde sadece vatani görevini yerine getirme süreci değil, aynı zamanda askere giden kişinin alacağı bilgi ve görgüde ifade edilmiş olmalıdır.

Tablo 3: Malatya İlinde Cinsiyetlere Göre Okuma Yazma Durumu (1935–2008).

Sayım Yılı	Okuma Yazma Bilmeyen					Okuma Yazma Bilen				
	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
1935	125 635	44	161 390	56	287 025	25 761	83	5 255	17	31 016
2008	13 616	21	52 710	79	66326	289 380	53	253 262	47	542 642

Kaynak: TÜİK, 2008.

Şekil 3: Malatya İlinde Cinsiyetlere Göre Okuma Yazma Durumu (1935–2008).

Malatya ilinin genel öğrenim durumu incelendiğinde, cinsiyet farklılığı her öğrenim kademesine geçişte de belirginleşmektedir. TK'nin 2008 yılı ADNKS verilerine göre Malatya ilinin 6 yaş ve üzeri öğrenim gören toplam nüfusun içinde erkek nüfusun % 9,1'i, kadın nüfusun % 11,3' ilkokul, erkek nüfusun % 11,6'sı, kadın nüfusun % 8,4' lise, erkek nüfusun % 4,4', kadın nüfusun % 2,3' yüksek ğretimdedir (TK, 2008). İlkokulda kadın nüfus erkek nüfustan fazladır. Ortaöğretim ve Yüksek ğretimde ise tersi bir durum söz konusudur. Okuma oranı yüksek olan ilde eğitim açısından cinsiyetler arasında farklılıklar görülmesinde ve öğrenim kademeleri içinde ilkokuldan sonra kadın nüfusunun azalmasında; kırsal nüfusun sayısının azalmasına rağmen etkinliğini koruması, GAP Projesi bağlamında baraj sularının altında kalan evre illerdeki köylerin nüfusunun Malatya'ya gelmesi, eğitimde geçmişten gelen cinsiyetler arası oransal farklılıkların bulunması, geleneksel yapı, dini inançlar ve ekonomik sorunlar etkilidir (Tablo 4). Örneğin GAP projesi çerçevesinde Malatya Battalgazi ve Karakaya Baraj çevresine yerleştirilen Adıyaman ve Elazığ kırsal kesiminden gelen nüfus ile Malatya'nın yerel nüfusu arasında bir bütünleşme halen sağlanamamıştır. Bu durum geldikleri yörelerin özelliklerini koruyan buradaki nüfusun düşük nitelikli özellikler taşıması ve yerel halkın kültürel farklılıklar bulunan bu nüfusu benimsememesiyle ilgilidir. Yine Malatya'da toplum tarafından kabul edilen dini inançlar ve geleneksel yapının kız çocuklarının eğitimi üzerine olumsuz etkisi devam etmektedir. Zorunlu eğitim ve yasal yaptırımlara sahip olduğu için ilköğretime gönderilen kız çocukları, bu eğitim tamamlandıktan sonra okuldan alınmaktadırlar. Ayrıca geleneksel olarak soyun devamının erkek çocuktan geldiği inanışı, ailenin ge-

lecekte erkek çocuklarının yaşlı nüfusa bakma görevini üstlenme beklentisi ve iş gücü oluşturması, kız çocuklarına göre erkeklerin eğitimine daha fazla önem verilmesine neden olmaktadır.

Tablo 4: Malatya İlinin 6 Yaş ve Üzeri Nüfusun Öğrenim Durumu (2008).

Öğrenim Durumu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Okuma yazma bilmeyen	6 495	18.42	28 756	81.58	35 251	8.0
Mezun değil	45 083	48.8	47 206	51.2	92 289	20.9
İlkokul ⁴	40 520	44.6	50 160	55.4	90 680	20.5
İlköğretim	26 304	52.7	23 604	47.3	49 908	11.3
Ortaokul ve dengi okullar	15 913	64.8	8 644	35.2	24 557	5.5
Lise ve dengi okullar	51 362	57.8	37 399	42.2	88 761	20.1
Yüksekokul- Fakülte	17 752	63.9	9 993	36.1	27 745	6.3
Yüksek lisans	714	66.9	353	33.1	1 067	0.2
Doktora	322	71.5	128	28.5	450	0.1
Bilinmeyen	15 662	49.8	15762	50.2	31 424	7.1
Toplam	220 127	49.7	222 005	50.3	442 132	100

Kaynak: TÜİK, 2008.

Sosyal coğrafyanın sunduğu koşullarla birlikte fiziki coğrafyada cinsiyetler arasındaki eğitim farkının büyümesinde etkilidir (Akpınar, 2003). Kırsal kesimde ortaöğretim kurumları merkez ilçelerde yer almakta, kış aylarında örneğin Pütürge, Arapgir ve Doğanyol ilçelerinde olduğu gibi topografik açıdan arızalı arazilerde yollar kapalı kalmaktadır. Bu ilçelerin kırsal kesiminde okul bulunmayan ve maddi imkânlardan yoksun çocukların eğitimini sürdürmesi amacıyla Yatılı Bölge Okullarının (YİBO) oluşturulması ve yatakhaneler ayrı olmasına rağmen, yöre halkı tarafından YİBO'ların karma olmasından dolayı kız çocuklarının buraya gönderilmesi benimsememektedirler. Kırsal kesimde bazı aileler çocuklarını kar yağınca kadar okula göndermektedirler. Burada şu noktayı da vurgulamak gerekmektedir. Gerçekte eğitimle ilgili yaşanan bu problemlerin temelinde ekonomik nedenler vardır. Özellikle tarımın ön plana çıktığı, kırsal bir ekonomi yapıya sahip olan Malatya'da tarımsal ürünlerin hasat zamanı veya Kayısının yetiştirme devresinde gübreleme, ilaçlama gibi periyotlarda sadece kız öğrencileri değil erkek öğrencileri de okula getirmek oldukça zordur. Düşük gelirli nüfusun temel ihtiyaçlarını giderme kaygısı, sosyal gelişmeyi yavaşlatmakta, bu yavaşlama eğitimi de olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla buna yönelik planlamalar gerek cinsiyetler arasındaki farklılığın giderilmesi gerekse okuma yazma oranının artışının sağlanması açısından önemlidir.

4) İlkokul 7 yaşından başlayan 12 yaşına kadar devam eden zorunlu temel eğitim ve öğretim olup, sonradan amaç ve hedefler korunarak adı ilköğretim olarak değiştirilmiş ve zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılmıştır.

Tablo 5: Malatya İlçelerinde Cinsiyetler Arasında Okuma Yazma Durumu (2008).

Yerleşme	Okuma Yazma Bilmeyen			Okuma Yazma Bilen			Toplam		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Merkez	6 178	26 762	32 940	180 292	161 534	341 826	200 420	202 291	402 711
Akçadağ	652	2 431	3 083	13 171	10 999	24 170	15 409	15 069	30 478
Arapkir	373	1 227	1600	4 368	3 784	8 152	5 118	5 347	10 465
Arguvan	334	1 147	1 481	3 269	2 572	5 841	4 063	4 109	8 172
Battalgazi	782	2 720	3 502	11 306	9 374	20 680	12 985	12 953	25 938
Darende	567	2 351	2 918	13 860	12 128	25 988	15 788	15 789	31 577
Doğanshbir	1 216	3 978	5 194	17 318	14 304	31 622	20 035	19 566	39 601
Doğanyol	150	679	829	1 893	1 559	3 452	2 268	2 418	4 686
Hekimhan	729	2 686	3 415	9 984	8 366	18 350	11 566	11 930	23 496
Kale	298	1 032	1 330	2 321	1 896	4 217	3 056	3 310	6 366
Kuluncak	245	898	1 143	3 530	3 013	6 543	4 237	4 360	8 597
Pttrge	1 157	3 418	4 575	6 817	5 874	12 691	9 432	10 417	19 849
Yazıhan	416	1 384	1 800	7 025	5 975	13 000	8 079	7 967	16 046
Yeşilyurt	519	1 997	2 516	14 226	11 884	26 110	16 196	15 245	31 441
Toplam	13 616	52 710	66 326	289 380	253 262	542 642	328 652	330 771	659 423

Kaynak: TK, 2008.

Malatya'da ilçelerinde cinsiyetlerine göre okuma yazma durumu incelendiğinde de benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Bütün ilçelerde okuma yazma bilmeyen nüfusun büyük çoğunluğunu yaşlı nüfus oluşturmakta, okuma-yazma bilen nüfus içinde ise kadın nüfus, erkek nüfusun gerisinde kalmaktadır. Bu durumun sebepleri ilde görülen sebeplerle benzerlik göstermektedir. Bunlarla birlikte kırsal kesimde iş gücünün daha çok emeğe dayalı olması ve kız çocuklarının erken yaşta evlilikleri, kadın nüfusun eğitim açısından istenilen orana ulaşamamasına neden olmaktadır (Tablo 5). Malatya ilindeki ilçelerde okuryazarlık oranının yüksek oluşu dikkate değer diğer bir konudur. Darende (% 82,3), Yeşilyurt (% 83) ve Yazıhan (% 81) ilçelerinde okuma yazma oranı, il genelindeki okuryazarlıktan (% 80,7) yüksektir (TK, 2008). İlçelerde okuryazarlık oranının yüksek olmasının başlıca nedenlerini; nüfus yapısı, ilçelerin il merkezine mesafesi, kırsal kesimden gelen gç ve yapılan yatılı bölge okulları oluşturmaktadır (Akbulut, 2008).

Nüfusun eğitim durumu deyimini ile çoğu kez okur-yazar olan ve olmayan nüfus anlaşılmakta ise de bu yeterli değildir. Çünkü bu yeterliliği eğitimin en önemli aşamalarından birini meydana getiren okullaşma oranı tamamlamaktadır. Okul çağı nüfusun eğitim kademeleri, okul, öğretmen, öğrenci sayısı dengesini ele alan okullaşma oranı, eğitim düzeyini belirleyen ve eğitim durumunu başka bir açıdan inceleyen önemli ölçütlerdendir (Doğanay, 1994: 163).

Türkiye'de eğitim kademeleri içinde en başta okul öncesi eğitim gelmektedir. Okul öncesi eğitim, geçmişte 222 sayılı kanuna göre bağımsız anaokulları (4-5 yaş) ile ilkokul-

lar bünyesinde anasınıflarında (5-6 yaş) isteğe bağlı olarak yapılmaktayken, yeni düzenlemelerle zorunlu hale getirilmeye çalışılmaktadır (Tandoğan, 1998: 141)⁵. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı 2009–2010 eğitim öğretim yılında zorunlu okul öncesi eğitime başlama kararının devamında pilot iller belirlenmiştir. Buna göre Amasya, Artvin, Bilecik, Bolu, Burdur, Çanakkale, Denizli, Edirne, Eskişehir, Gümüşhane, Kırıkkale, Kütahya, Muğla, Nevşehir, Rize, Sakarya, Sinop, Tunceli, Uşak, Yozgat, Bayburt, Karaman, Kırıkkale, Ardahan, Yalova, Kilis, Konya, Hatay, Ağrı ve Van illerinde 5 yaşını bitiren çocuklar 9 yıllık eğitime başlamıştır. Projeye 2010- 2011 yılında eğitim öğretim yılında Mersin, Antalya, Balıkesir, Aydın, Elazığ, Manisa, Niğde, Osmaniye, Sakarya, Kocaeli, Denizli, Afyonkarahisar, Yozgat; 2011–2012 eğitim öğretim yılında Iğdır, Erzincan, Tekirdağ, Malatya, Aksaray, Siirt, Tokat, İzmir, Zonguldak, Kayseri, Kastamonu, Ankara; 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Hatay, Çorum, Bursa, Bitlis, Sivas, Muş, Bingöl, Konya, Adıyaman, Batman, Ordu, Diyarbakır, Adana, Kahramanmaraş; 2013–2014 eğitim-öğretim yılında Şırnak, Kars, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, Mardin, Van, Şanlıurfa, Hakkâri ve Ağrı dâhil edilmesi öngörülmüştür (<http://www.meb.gov.tr/> 15.12.2009). Bu kararın alınması eğitim açısından yararlı olarak görülmesine rağmen, okul öncesi eğitim kurumları, öğretmen sayısı ve ülke çapındaki dağılımı bugün dahi ihtiyaca cevap vermekten uzaktır. Çünkü Cumhuriyet'in eğitim politikaları içinde okul öncesi eğitime başlangıçta istenen önem verilememiştir. Sonrasında şehirleşme, nüfusun eğitim düzeyinin yükselmesi ve özellikle kadının iş hayatına atılmasıyla birlikte, okul öncesi eğitim kurumlarına olan ilgi ve bu eğitimin sağlandığı okul sayıları artmıştır. Ancak okul sayılarındaki artış, gerek fiziki ve sosyal ortam standartlarının geliştirilmeye muhtaç olması, gerekse rehberlik ve denetleme yapacak çok sayıda personelin olmaması nedenleriyle yetersiz kalmıştır (Akyüz, 2001:314; Akbulut, 2008). Son yıllarda üniversitelerde açılan ve sayıları giderek artış gösteren okul öncesi öğretmeliği programları ve liselerden ilgili bölümden mezun öğrencilerle bu okullardaki ihtiyaç giderilmeye çalışılmaktadır. Alt yapı hazırlanmadan geçilecek zorunlu okul öncesi eğitimin ileride oluşturacağı zararlar düşünülmesi gerekmektedir. Üstelik geçmişte dersleri verecek öğretmeni yetiştirmeden ve alt yapıyı hazırlanmadan 5 yıllık eğitimden 8 yıllık zorunlu eğitime geçilen süreçte, eğitim alan öğrencilerin yaşadığı sorunların bugüne kadar yansdığı düşünülürse, eğitimin başlangıcını oluşturan çocuğun zihinsel ve fiziksel gelişmesinde etkili olacak okul öncesi eğitim için ihtiyaç duyulan planlamalar daha iyi yapılacaktır.

Malatya'nın nüfus miktarı ve okuryazarlık oranı düşünüldüğünde okul öncesi eğitimin önemi anlaşılacaktır. Bugün ilde okul öncesi eğitime devam eden 32 anaokulu bulun-

5) "1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu, okul öncesi eğitimi " Mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların isteğe bağlı eğitimi" biçiminde tanımlar ve bu eğitimin amaç ve görevlerini, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şöyle belirtir:

- Çocukların beden, zihin ve duyu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak
- Onları temel eğitime hazırlamak
- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak" (Akyüz, 2001:314).

makta, bu okullarda 2464 ğrenci öğrenim görmekte ve 68 ğretmen görev yapmaktadır. İlk ve ortaöğretime bağlı 275 anasınıfında ise 6865 ğrenci öğrenim görmekte ve 189 ğretmen eğitim-ğretim faaliyetini yürütmektedir. Malatya ilinde okul öncesi ğretmen sayılarına bakıldığında 185 öğretmenle merkez ilçenin en fazla öğretmene sahip olduğu, merkez ilçeyi 12 öğretmenle Akçadağ, 11 ğretmenle Hekimhan ve 9 öğretmenle Yeşilyurt ilçeleri takip ettiği görülmektedir (Tablo 6). Yine Malatya ilinde okul öncesi toplam okul sayısı 2009 yılında 307'dir⁶. Malatya ilinin en fazla anaokulu ve anasınıfına sahip ilçesi merkez ile ve onu takip eden Doğanşehir'dir. Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2009 yılı verilerine göre Doğanşehir'de okul öncesi eğitime devam eden 26 kurum, bu kurumlarda 658 ğrenci, 8 ğretmen ve 23 usta öğretici bulunmaktadır. Bu ilçeyi ğrenci sayısı açısından Battalgazi (532 ğrenci), Yeşilyurt (498 ğrenci), Darende (372 ğrenci) ve Akçadağ (318 ğrenci) ilçeleri izlemektedir. İlde en az okul öncesi ğrenci sayısına sahip ile ise Kale (53 ğrenci)'dir.

Tablo 6: Malatya İlinde Okul ncesi Eğitimin İlçelere Göre ğretmen, ğrenci, Okul ve Derslik Sayılarının Dağılımı (2009).

İlçe Adı	ğretmen Sayısı	Usta ğretici	ğrenci Sayısı			Okul Sayısı	Derslik Sayısı
			Erkek	Kız	Toplam		
Merkez	185	98	3041	2825	5866	122	219
Akçadağ	12	18	161	157	318	25	25
Arapkir	3	6	57	63	120	6	8
Arguvan	3	2	26	35	61	4	4
Battalgazi	7	21	267	265	532	22	22
Darende	6	17	192	180	372	17	27
Doğanşehir	8	23	351	307	658	26	29
Doğanyol	2	3	42	36	78	5	5
Hekimhan	11	14	143	141	284	18	17
Kale	2	6	28	25	53	7	6
Kuluncak	2	8	69	44	113	8	9
Pütürge	6	4	85	76	161	11	12
Yazıhan	1	13	105	110	215	13	14
Yeşilyurt	9	18	259	239	498	23	31
Toplam	257	251	4826	4503	9329	307	428

Kaynak: Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü.

Okul ncesi nüfusun varlığı ilçelerin genel nüfus sayılarıyla ve il merkezine yakınlığı ile doğrudan ilişkilidir. Bu yönüyle Doğanşehir ilçesi, ADNKS'ne göre 2007 yılında 40 688 kişi ile ilin en fazla nüfusuna sahip ilçesi iken, Doğanyol 5 026 ve Kale 6 286 kişi ile en az nüfusa sahip olan ilçeleridir (TK, 2008). Nüfus ve şehirleşmenin etkisiyle

6) Malatya İli Milli Eğitim Müdürlüğü verilerinden yararlanılmıştır.

birlikte, dışarıdan gelen ve çalışmak durumunda olan ailelerin bakıcı bulamamaları veya güvenilirlik problemi velileri bu okullara yönlendirmektedir. Öte taraftan kadın nüfusun büyük bir kısmının çalışmadığı, eğitim sorunlarının yaşandığı, sosyal ve ekonomik yapının geri kaldığı yerlerde okul öncesi eğitime çok fazla önem verilememektedir (Akbulut, 2008). Bu durum okul öncesi eğitiminin toplum içindeki anlamının yeterince kavranamamasından kaynaklanmaktadır ve problem sadece adı geçen çevrelerle sınırlı değildir. Nitekim başlangıçta çoğu çalışan kadın için okul öncesi eğitiminin kreş sonrasında çocuklara bakımevi görevi üstlen bir yer olarak görüldüğü kabul edilmelidir.

Tablo 7: Malatya İlinde İlköğretim Okullarının İlçelere Göre Öğretmen, Öğrenci, Okul ve Derslik Sayılarının Dağılımı (2009).

İlçe Adı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı			Okul Sayısı	Derslik Sayısı
		Erkek	Kız	Toplam		
Merkez	3555	38246	35704	73950	164	1872
Akçadağ	262	1953	1945	3898	46	250
Arapkir	67	646	585	1231	16	88
Arguvan	70	445	398	843	12	58
Battalgazi	290	2602	2453	5055	29	203
Darende	268	2334	2215	4549	48	291
Doğanşehir	290	2894	2782	5676	38	283
Doğanyol	36	324	340	664	10	42
Hekimhan	155	1219	1135	2354	31	150
Kale	48	410	362	772	17	47
Kuluncak	69	637	620	1257	22	86
Pütürge	161	1682	1660	3342	86	191
Yazıhan	131	1038	949	1987	23	128
Yeşilyurt	339	2799	2512	5311	31	319
Toplam	5741	57 229	53 660	110 889	573	4008

Kaynak: Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü.

Okul öncesi eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim izlemektedir. Türkiye, ilköğretimde Cumhuriyet'in ilk yıllarına nazaran önemli gelişmeler kaydetmiştir. İlköğretime yönelik farklı politik yaklaşımlar söz konusudur. Gerçekte 1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu ilköğretimi 8 yıl halinde düzenlemiş ve bu uygulamaya 1981-1982'de pilot uygulamalar halinde başlanmıştır (Akyüz, 2001:316). 18.08.1997 tarihinde çıkan 4306 sayılı yasa ile 1997-1998 öğretim yılından itibaren 8 yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmiştir (Koday, 2005: 50). Bu yasa okullaşma oranını arttırmak, her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olması için gerekli temel bilgi, beceri ve davranışı kazandırmak ve üst öğrenime hazırlamak, özellikle kız çocuklarının okula gönderilmesini sağlamak amacıyla yapılmıştır (Akyüz, 2001:317). Buna rağmen ilköğretimde okula devamsızlık, sınıfların

aşırı kalabalık olması, birleştirilmiş sınıflarda eğitim, kırsal kesimde öğretmen ihtiyacını karşılamadaki zorluklar, öğretmen dağılımındaki dengesizlik, yatırımların zamanında ve yerinde gerçekleşmemesi, öğretmen başına düşen öğrenci sayısındaki artış, sık sık program ve politika değişikliği gibi çözülmesi gereken sorunlar vardır (Tandoğan, 1998: 142; Kongar, 2002: 532–536). Bölgedeki birçok İl'e göre eğitim açısından daha iyi bir konumda yer alan Malatya'da da öğretmenlerin yöreye uyumu ve lojman problemi yaşanmakta, öte yandan öğrenci başına düşen öğretmen sayısı Türkiye ortalamasının üzerinde kalmaktadır. Günümüzde ilde 2009 yılı itibariyle, toplam 573 adet ilköğretim okulu bulunmakta, 5741 öğretmen görev yapmakta, 110 889 öğrenci öğrenimini sürdürmektedir. 1998 yılı itibariyle Türkiye'de bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 26'dır (Koday, 2005: 52). Malatya'da 2009 yılında bir öğretmene 19,3 öğrenci düşmekte, bu değer eğitim açısından öğretmen sayısının yeterli olduğunu göstermektedir. İlçelere bakıldığında benzer bir durumla karşılaşılmakta, bir öğretmene Merkez ilçede 20,8, Akçadağ'da 14,8, Arapkir'de 18,3, Arguvan'da 12, Battalgazi'de 17,4, Darende'de 16,9, Doğanşehir'de 19,5, Doğanşol'da 18,4, Hekimhan'da, 15,1 Kale'de 16, Kuluncak'ta 18,2, Pütürge'de 20,7, Yazıhan'da 15,1 ve Yeşilyurt'ta 15,6 öğrenci düşmektedir (Tablo 7).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Gazi, Derme, Fırat, Hidayet ve Mustafa Necati isimli ilkokullarda öğretim yapılan Malatya ilinde 1931 yılında Malatya Lisesi açılmıştır. Bu lise 1954–1955 öğretim yılına kadar tek lise olarak hizmet etmiş, 1960'da klasik lise sayısı 2'ye ve 1980'de 20'ye ulaşmıştır (<http://www.malatya.bel.tr/malatya> 17.08.2009). İlde 2009 yılı itibariyle, ortaöğretim okullarında toplam 102 adet okul bulunmakta, 2565 öğretmen görev yapmakta, 41 848 öğrenci öğrenimini sürdürmektedir (Tablo 8).

Tablo 8: Malatya İlinde Ortaöğretim Okullarının İlçelere Göre Öğretmen, Öğrenci ve Okul Sayılarının Dağılımı (2009).

İlçe Adı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı			Okul Sayısı
		Erkek	Kız	Toplam	
Merkez	1 787	15 579	15 013	30 592	40
Akçadağ	135	1 021	598	1 619	10
Arapkir	45	346	187	533	2
Arguvan	13	172	115	287	2
Battalgazi	75	816	369	1185	5
Darende	93	957	710	1667	11
Doğanşehir	108	1 069	883	1 952	9
Doğanşol	5	50	42	92	1
Hekimhan	57	567	295	862	5
Kale	10	87	62	149	1
Kuluncak	10	159	137	296	1
Pütürge	26	305	72	377	2
Yazıhan	25	154	187	341	2
Yeşilyurt	176	1336	560	1896	11
Toplam	2 565	22 618	19 230	41 848	102

Kaynak: Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü.

Malatya ilindeki eğitim anlamında önemli gelişmelerden biride 28 Ocak 1975 tarihinde İnönü Üniversitesinin kurulmuş olmasıdır. Bugün üniversitede 9 Meslek Yüksekokulu, 2 Yüksekokul, 9 Fakülte ve 3 Enstitü bulunmaktadır. Fen-Edebiyat, Eğitim, Tıp, Mühendislik, Güzel Sanatlar Fakülteleri ve çeşitli Meslek Yüksek okullarının bulunduğu üniversitede 2009 yılında 1000'nin üzerinde öğretim elemanı görev yapmakta, 18 000 üzerinde öğrenci öğrenim görmekte ve bu sosyal, ekonomik ve kültürel bağlamda Malatya'ya önemli katkı sunmaktadır (<http://www.inonu.edu.tr/15.07.2009>).

Tablo 9: Malatya İlinde Halk Eğitim Merkezi Tarafından Açılan Kurslar (2009).

Kurs Türü	Kurs Sayısı	Başlayan			Bitiren		
		E	K	T	E	K	T
Meslek Kursları	597	5005	5954	10959	4872	5829	10701
Sosyal Kültürel Kurslar	671	10736	11148	21884	10694	11104	21798
Okuma-Yazma (I. Kademe)	74	148	742	890	142	647	789
Okuma-Yazma (II. Kademe)	17	108	182	290	90	149	239
Okuma Yazma Kursları	91	256	924	1180	232	796	1028
Toplam	1359	15 997	18 026	34 023	15 798	17 729	33 527

Kaynak: Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü.

Belirtilen eğitim kurumları dışında Malatya'da Halk Eğitim Merkezleri bulunmakta, bu merkezler tarafından açılan kurslar halk ilgi göstermektedir⁷. 2008–2009 öğretim yılı içerisinde toplam 1359 kurs açılmıştır. Bunlar makine, nakış, kalorifer ateşçiliği, üniversiteye hazırlık, arıcılık ve bilgisayar gibi meslek, sosyal kültürel ve okuma kurslarıdır. Bu kurslardan 33 527 kişi belge almıştır (Tablo 9). Bunların dışında eğitim öğretimlerini

7) Halk Eğitimi geniş anlamı bir kavramdır. Türkiye, bütün kaynaklarını ve bunun başında da insan gücünü en iyi şekilde değerlendirmek durumunda bulunduğundan, okul içi eğitim yanında, milli ve ekonomik bir güç olan yetişkinlerin eğitimine önem vermiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında okuma yazma seferberliği başlatılmıştır. Bu arada 1926'da Milli Eğitim Bakanlığı içinde "Halk Tersiyesi Şubesi" kurulmuş, "Millet Mektepleri" ile başlatılan okuma yazma hareketi 1933'e kadar sürmüştür. 1932'de kurulan "Halkevleri" gezici erkek ve kadın kursları ve halk eğitimi yayınlarıyla yaygın halk eğitimi işini görmüştür. 1953'ten itibaren bucaklarda ve köylerde "Halk okuma odaları" ile ilçelerde "Halk Eğitimi Merkezleri" açılmış, 1960'da halk eğitim merkezlerinin etki alanlarını genişletmek, dağınıklılıktan kurtarmak ve bütün ülkeye yayılmasını sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı "Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. (İzbrak, 1996: 492). Halk eğitiminin esas konuları; okuma-yazma çalışmaları, temel ve genel bilgi eğitimi ve bu arada kursların açılması, meslek edinme ve geliştirme kursları, çevre ve halk sağlığı eğitimi, aile ve çocuk bakımı, aile planlaması eğitimi, politik eğitim ve demokrasinin kavranması eğitimi, kooperatifçilik, kamu hizmetleri, tarım eğitimi, toplum kalkınması, millik kültür ve boş zamanları değerlendirme eğitimidir (İzbrak, 1996:492).

Çoğunlukla okullarda sürdüren öğrencilerin destek almak amacıyla yöneldikleri Malatya il merkezinde 37, ilçelerde 5 olmak üzere 42 derslane ve toplam 15 536 renci retim görmektedir (<http://malatya.meb.gov.tr>).

III. Sonuç

Eğitim sisteminde Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nu esas alan yaklaşımlar Malatya'da dikkate alınmalıdır. Bir toplumun geçmişini, bugününü içine alan ortak değerler ve yaşayış tarzı, ortak ilke ve hedefler bağlamında ele alacağı eğitimin, bir ülkenin yapacağı en büyük ve esaslara uyulduunda uzun vadede kar edeceği en önemli yatırım olduğu unutulmamalıdır (Tandoğan, 1998: 145). Bu nedenle eğitim programları, Türk çocukları-nın ve gençlerinin birbiriyle iletişim kurma imknnı arttıracak, milli birliğin sağlanması hususunda etkin kültürleşme politikalarına ve özellikle dil birliğine önem verecek eğitici programlar şeklinde hazırlanmalıdır. Ancak Türkiye'de eğitimin bu hedeflerine ulaşma-sını engelleyen; eğitim hizmetlerinde yaşanan sorunlar, okullardaki donanım yetersizliği, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıdan kaynaklanan problemler, kırsal ağırlıklı nüfusun varlığı, kadın-erkek nüfus arasında okuryazarlık oranında dengesizliği gibi çok sayıda çözülmemiş sorun söz konusudur.

Türkiye'nin genelinde eğitimle ilgili yaşanan benzer sorunlar Malatya'da da görülmektedir. Bu nedenle ilin eğitimle ilgili sorunların çözümünde alt yapısı sağlanmış okul sayısının artması, retmen sorunlarının çözümlenmesi, kütüphane, müze, tiyatro ve sinema gibi kültürel ve eğitsel faaliyetlerin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Gerçekte Malatya ilinin en önemli problemlerinden biri sosyo-ekonomik açıdan az nitelikli nüfusu kendine çekmesidir. Karakaya Baraı ve Battalgazi çevresinde yaşayan bu nüfusun eğitilmesi için pilot çalışmalar uygulanmalı, sorunun çözümünde Halk Eğitim Merkezine önemli görevler yüklenmelidir. Buradaki insanların niteliklerine uygun bir eğitim-retim programı hazırlanırsa nüfusun eğitim ve sosyal yönünün güçlenmesine önemli katkılar sağlanacaktır. Benzer sistem geleneksel yapı ve yanlış dini inançlar nedeniyle kırsal kesimde kız çocuklarını okula göndermeyen aileler için de uygulanmalıdır. Kırsal kesimde ailesel nedenlerle okula gitme şansı olmayan kız çocuklarının aktif nüfus içinde yerini alabilmesi için il ve ilçelerdeki halk eğitim merkezleri bünyesinde verilecek kurslar önemlidir. Burada kız teknik olgunlaşma enstitüleri benzeri bir yapılanma tercih edilebilir ve kız çocuklarının ekonomik kazanç elde etmesi sağlanabilir. Böylece sosyal yaşam açısından gelişen nüfusun gelecekte eğitim üzerine sergilediği olumsuz tavır değişebilir. Yine halk eğitim merkezlerinin bazı illerde kadınların okuma yazma oranını arttırmak amacıyla verdikleri ödüller önem arz etmektedir. Örneğin Sivas Halk Eğitim Merkezinde okuma yazma öğrenen ilk kadına bir Cumhuriyet altını verileceği fikri ilde okuma yazma bilmeyen kadın nüfus arasında çekicilik oluşturmuştur. Dolayısıyla Malatya ve ilçelerinde düzenlenecek okuma yazma kurslarında bu tarz ödüllerin verilmesi, özellikle kadın nüfus içinde okuma yazma oranını arttıracaktır.

Malatya'da eğitim anlamında ilin yaşadığı diğer bir sorun ise tarım ili olmasıdır. Özellikle kayısı yetiştiriciliğinin ön plana çıktığı şehirde hasat zamanının yaz aylarına

rastlaması eğitimi doğrudan etkilemese de sonbahar ayında toprağın işlenmesi ve ilkbahar ayında çıkan yabancı otların temizlenmesi, çapalama, gübreleme ve ilaçlama gibi çalışmaların yapılması eğitim dönemine denk geldiğinden çocukların okula gelişlerinde problemler yaşanmaktadır. Yine tarım alanlarının sınırlı olduğu Pütürge ilçesinde hayvancılık ön plana çıkmakta Mayıs ayında otlatma zamanının başlamasıyla çocuklar okula gitmemektedirler. Bu problem sadece Malatya'ya özgü değildir. Türkiye'de farklı iklim tiplerinin aynı anda görülmesi mümkün olduğu için tarım dönemleri bölgelere göre farklılık göstermektedir. Dolayısıyla eğitimde belirlenen yıllık programda hafta sayısının aynı kalması koşuluyla yeniden düzenlenebilir olması bir çözüm oluşturabilir.

Eğitimi özendirme ve sağladığı avantajları göstermek için Malatya'da yerel televizyonlar kullanılabilir. Kırsal kesimde sosyal yaşam sınırlı olduğundan insanlar, özellikle televizyona bağımlı kalmaktadırlar. Hazırlanacak eğitici programlar ve nüfusun eğitim üzerine bilinçlendirilme çalışmaları yöre nüfusunun eğitimine katkı sağlayacaktır. Bu süreç sadece iletişim araçlarına bağlı kalmamalı, Malatya'da yerel yönetimlere, kırsal kesimde görev yapan öğretmenlere ve din adamlarına önemli görevler verilmelidir. Bunun için yerel yönetimler sıklıkla kırsal kesimlerde gezici tiyatro, gösteriler düzenlemeli ve eğitimin önemine dair broşürler dağıtmalıdır. Öğretmenler ve din adamları, özellikle kız çocuklarının okula gönderilmesi için ailelerle sürekli toplantı yapmalı ve onları ikna etmeye çalışmalıdırlar. Yine YİBO'lar alternatif çözüm oluşturuncaya kadar desteklenmeli ve ailelere bunların önemi anlatılmalı ve güvenlik konusu ayrıca belirtilmelidir. Devlet çocukların okula gelmesi için maddi yardımlarda da bulunmaktadır. Ancak problem sadece eğitimdeki maddi boşlukları gidermek olmamalı, eğitimin toplumun devamlılığı için gerekliliği konusunda halk bilinçlendirilmelidir.

Kaynakça

- Akbulut, G. (2008). "Batman İlinin Eğitim Coğrafyası". *Uluslararası Batman Tarih ve Kültür Konferansı (15-17 April 2008)*, Batman.
- Akpınar, E. (2003), "Kelkit İlçesinde Coğrafi Faktörlerin Örgün Eğitim Üzerindeki Etkileri", *Doğu Coğrafya Dergisi*, 8 (10), ss.169-188.
- Akyüz, Y. (2001). *Başlangıçtan 2001'e Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Başaran, İ.E. (1999). "Türkiye'de Eğitim Sisteminin Evrimi", *75. Yılda Eğitim (iç.)*, Ed.: Fatma Gök, İstanbul: Tarih Vakfı Yay.
- Doğanay, H. (1991). *Demografya*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Matbaası.
- Doğanay, H. (1994). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Gök, F. (1999). "75 Yılda İnsan Yetiştirme Eğitim ve Devlet", *75 Yılda Eğitim (iç.)*, Ed.: Fatma Gök, İstanbul: Tarih Vakfı Yay.

- Izırbak, R. (1996). *Türkiye Coğrafyası II*, İstanbul: M.E.B. Yayınları.
- Karakütük, K. (2008). “Eğitim Politikaları ve Eğitimde Yapılanmalar” Cumhuriyetimizin Kuruluş Felsefesinin Öngördüğü Eğitim, *Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 100'üncü yılında Eğitim Kurultayı Bildiriler Kitabı*, Malatya: İnönü Üniversitesi, (24-26 Nisan 2008), 288-296.
- Koday, S. (2005). “Gümüşhane İlinin Eğitim Coğrafyası”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 45-56.
- Kongar, E. (2002). *21. Yüzyılda Türkiye*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2008 Yılı Eğitim Verileri.
- Öztürk, C. (1996). *Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Seven, M.A. (2004). “Eğitimde Bilginin Felsefi Temelleri” *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 197-207.
- Tandoğan, A. (1998). *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, Trabzon: Eser Ofset.
- Topses, G. (1999). “Cumhuriyet Döneminde Eğitimin Gelişmesi”, *75 Yılda Eğitim* (iç.), Ed.: Fatma Gök, İstanbul: Tarih Vakfı Yay.
- TÜİK (2002). *Malatya 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı*, Ankara: TÜİK Matbaası.
- <http://www.malatya.gov.tr/>. 15.07.2009.
- <http://www.malatya.bel.tr/malatya> 17.08.2009.
- <http://www.inonu.edu.tr/15.07.2009>.
- <http://malatya.meb.gov.tr/duyuru/istatistik/istatistik.htm> 15.07.2009
- <http://report.tuik.gov.tr> 12.07.2009.
- <http://www.meb.gov.tr/> 15.12.2009.

(Footnotes)

1 Nüfusun Okuma –Yazma durumu ile ilgili bilinmeyen nüfus istatistikleri bazı yıllarda bulunmamaktadır. Okuma yazma bilmeyen veya bilen nüfus içinde değerlendirilmiş olmalıdır.

2 İlkokul 7 yaşından başlayan 12 yaşına kadar devam eden zorunlu temel eğitim ve öğretim olup, sonradan amaç ve hedefler korunarak adı ilköğretim olarak değiştirilmiş ve zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılmıştır.